

В.І. Перебийніс, д-р екон. наук, професор

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

СОЦІОЕКОНОМІКА ЯК ПЕРСПЕКТИВНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

У статті розглянуто науково-теоретичні основи поняття «соціоекономіка». Визначено пріоритетні напрями соціоекономічного розвитку сільського господарства.

Ключові слова: соціоекономіка, соціоекономічний розвиток, соціоекономічна модель, модернізація, сільське господарство.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку сільських територій України характеризується погіршенням демографічної ситуації, зростанням рівня сільського безробіття, зниженням рівня доходів сільських мешканців, активними міграційними процесами, значним рівнем зносу об'єктів соціальної інфраструктури, незадовільним станом дорожньо-транспортної інфраструктури, погіршенням умов природного навколишнього середовища. Більшість проблем економічного, соціального, демографічного та екологічного характеру зумовлена непослідовністю та недостатньою науковою обґрунтованістю впроваджуваних реформ в період незалежності України. Саме тому в умовах переходу до сталого розвитку в аграрному секторі важливим чинником є створення та функціонування соціоекономічної моделі розвитку сільського господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем визначення поняття «соціоекономіка» та соціоекономічного розвитку відображено у наукових працях таких вітчизняних вчених, як О.М. Бородіної, В.М. Геєця, С.М. Гринецької, Ю.С. Залозної, Ю.К. Зайцева, А.М. Колот, О.Ф. Новікової, І.В. Прокопи, В.В. Юрчишина, та таких зарубіжних вчених, як Ф. Бородкіна, А. Етціони, Г.Е. Слезінгера, Ю.П. Філякіна, М.А. Шабанової та інших. Однак, незважаючи на важливість цієї проблематики та посилену увагу багатьох вчених, прикладні аспекти соціоекономічного розвитку сільського господарства України потребують подальшого дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення та узагальнення науково-теоретичних підходів щодо сутності поняття «соціоекономіка» як перспективної моделі розвитку сільського господарства.

Виклад основного матеріалу досліджень. Соціоекономіка є новим напрямом економічної теорії. Виникнення і розвиток соціоекономіки беруть початок з 1989 року, коли у Гарвардській школі бізнесу було засноване Міжнародне товариство розвитку соціоекономіки (SASE), засновником якого є американський дослідник А. Етціони. Його наукові напрацювання базуються на критиці неокласичних підходів в економіці.

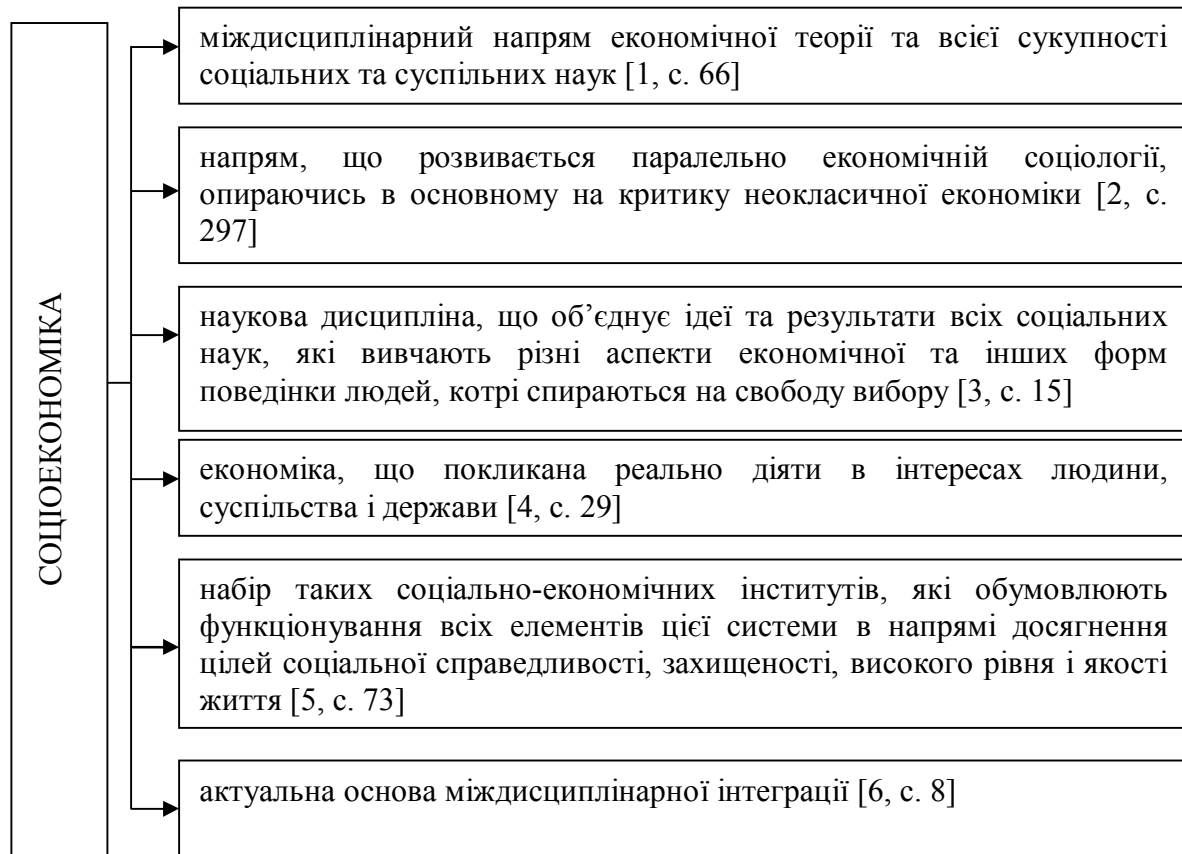
Етціони А. зазначає, соціоекономіка є міждисциплінарним напрямом економічної теорії та всієї сукупності соціальних та суспільних наук [1, с. 66].

Основні підходи щодо визначення сутності поняття «соціоекономіка» представлено на рисунку.

Слід зазначити, що методологічні аспекти соціоекономіки висвітлюються у працях російських вчених, зокрема Ф. Бородкіна, Т. Заславської, М. Шабанової, В. Сухих. Вони визначили, що специфікою соціоекономіки є значна роль соціальних чинників в економічних відносинах.

Шабанова М. зазначає, що соціоекономіка вивчає характер і закономірності двосторонніх зв'язків між економічними і соціальними аспектами відтворення господарських систем різних видів і намагається дати економічну оцінку цим зв'язкам на основі, по-перше, порівняння затрат і результатів, а по-друге, врахування соціальних обмежень [3, с. 28].

Сутність соціоекономічного підходу щодо розвитку аграрного сектору, за висловом М. Шабанової, повною мірою відповідає засадам сталого розвитку, що зумовлено відродженням багатофункціональної ролі сільського господарства у суспільстві. Цей підхід дозволяє виробити таке наукове знання, яке створює реальні передумови для взаємного посилення економічних та соціальних факторів розвитку, допомагає по-новому переглянути на шляхи розв'язання старих проблем, виявляючи незадіяні соціальні джерела економічного розвитку, з одного боку, та недовикористовувані економічні ресурси соціального розвитку – з другого. Екологічні активи можуть бути джерелом як економічного, так і соціального розвитку, і їх урахування є обов'язковим з позицій сталого розвитку [7, с. 74].

Основні підходи щодо визначення сутності поняття «соціоекономіка»

Бородкін Ф. у своїх результатах наукових досліджень обґрунтував потреби становлення та розвитку соціоекономіки, визначив пріоритетні напрями її застосування. Так, російський вчений сутність соціоекономіки розглядає з точки зору виробничих технологій, вважаючи основою соціоекономіки нові інформаційні технології та енергозберігаюче господарювання [8, с. 124].

Значний внесок у дослідження проблеми аграрного розвитку України та перспективи її соціоекономічної модернізації зробили вітчизняні вчені-економісти Державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН України» В.М. Геєць, І.В. Прокопа, О.М. Бородіна, О.Л. Попова, в наукових працях яких соціоекономічний розвиток та відповідні йому суспільні та соціально-економічні відносини розглядаються в контексті загальніших державоутворюючих позицій [4, с. 12]. Однак, серед них визначна роль належить В.В. Юрчишину, який акцентує увагу щодо необхідності агросоціоекономічного розвитку, відновлення багатофункціонального характеру українського сільського господарства [9, с. 7].

Разом з тим Інститутом економіки промисловості НАН України видано два збірники наукових праць «Соціоекономіка» (2009 р. та 2010 р.), що закріпило становлення нового міждисциплінарного наукового напрямку соціоекономіка в Україні [10].

Соціоекономіка – економіка, що діє в інтересах людини, суспільства та держави в цілому. Базовим у ній є задоволення духовних, соціальних, культурологічних, інтелектуальних, економічних та інших життєзабезпечуючих інтересів, потреб окремо взятої людини, місцевих громад, суспільства і країни в цілому. Фактично, соціоекономіка спрямована на гармонійне поєднання соціальної, економічної та екологічної складової сталого розвитку, що забезпечує його сталість та стійкість на довгострокову перспективу.

Побудова в Україні соціоекономічної моделі розвитку сільського господарства зумовлює зростання ролі соціальних чинників у діяльності вітчизняних підприємств, зокрема створення безпечних та сприятливих умов для високопродуктивної праці, професійного розвитку та самореалізації персоналу, забезпечення гідної оплати праці та соціального захисту, участь у вирішенні соціальних та екологічних проблем сільських територій. Прибутковість бізнесу перестає бути єдиним критерієм ефективності їх виробничо-господарської діяльності.

Визначальним напрямом соціоекономічної модернізації аграрного сектора є формування і реалізація національної політики сільського розвитку на базі громад – моделі, в якій цілеспрямована зміна всіх найважливіших факторів розвитку села планується, здійснюється та контролюється самими громадами за сприяння держави.

Висновки. Узагальнення науково-теоретичних підходів щодо розуміння сутності сільського розвитку, дає підстави стверджувати, що соціоекономіка – це економіка, що підпорядкована досягненню соціальних інтересів особистості, суспільства, держави при додержанні вимог безпеки, ефективного та збалансованого розвитку в економічній та соціальній сферах.

На шляху становлення сучасної моделі аграрного сектора одним із пріоритетних напрямків є переорієнтація вітчизняного господарства на засадах соціоекономіки, яку необхідно розглядати не лише з позиції максимізації прибутку, а й з огляду на соціальні й екологічні аспекти, та вирішення найважливіших суспільних завдань, таких як: забезпечення продовольчої безпеки країни; збереження природного ландшафту й традиційного сільського способу життя; підтримка національної культури і

культурних цінностей; охорона навколишнього середовища і підтримка екологічної рівноваги. Саме формування та функціонування соціоекономічної моделі розвитку сільського господарства зумовлює подальший оптимістичний сценарій розвитку держави.

Бібліографічний список: 1. Этциони А. Социэкономика: дальнейшие шаги (1991) / пер. М.С. Добряковой; науч. ред. В.В. Радаева // Экономическая социология. – 2002. – Т. 3. – № 1. – С. 65-71. 2. Толковый словарь обществоведческих терминов / Н.Е. Яценко. – С.Пб.: Лань, 1999. – 525 с. 3. Шабанова М.А. Экономика и экономическая социология: точки размеживания и интеграции / М.А. Шабанова // Экономическая социология. – 2005. – Т. 6. – № 5. – С. 12-27. 4. Українська модель аграрного розвитку та її соціоекономічна переорієнтація: наук. доп. / [О.М. Бородіна, В.М. Геєць, А.О. Гуторов та ін.]; за ред. В.М. Гейця, О.М. Бородіної, І.В. Прокопи; НАН України, Ін-т екон. та прогноз. – К., 2012. – 56 с. 5. Гринецька С.М. Соціоекономіка й соціальна орієнтація економіки: відмінності та спільні концептуальні основи / С.М. Гринецька // Соціоекономіка: зб. наук. пр. – 2009. – С. 73-78. 6. Заславская Т. Социэкономика как актуальное основание междисциплинарной интеграции (О книге М.Ф. Шабановой «Социэкономика») / Т. Заславская // Вопросы экономики. – 2013. – № 1. – С. 1-17. 7. Попова О. Агросфера: соціоекономічний зміст і засади сталого розвитку / О. Попова // Економіка України. – 2012. – № 5. – С. 73-84. 8. Бородкин Ф.М. Социэкономика. Статья 1. Путь к господству над хозяйством / Ф.М. Бородкин // Общественные науки и современность. – 2006. – № 4. – С. 122-136. 9. Юрчишин В.В. До проблеми системної переорієнтації розвитку агросфери на засадах соціоекономіки / В.В. Юрчишин // Економіка АПК. – 2013. – № 11. – С. 6–16. 10. Антонюк В.П. Соціоекономічні засади забезпечення людського та сталого розвитку / В.П. Антонюк, Д.В. Кузнецова // Соціоекономіка: зб. наук. пр. – 2010. – С. 191-199.

В.И. Перебийнос. Социээкономика как перспективная модель развития сельского хозяйства. В статье рассмотрены научно-теоретические основы понятия «социээкономика». Определено приоритетные направления социээкономического развития сельского хозяйства.

Ключевые слова: социээкономика, социээкономическое развитие, социээкономическая модель, сельское хозяйство.

Perebyynis V. Socioeconomic as a promising model for the development of agriculture. *The subject of research* is the combination of research and theoretical positions on the development socioeconomic as a promising model for the development of agriculture.

The purpose of the study is the identification and synthesis of scientific and theoretical approaches to the essence of the concept of "socioeconomic" as a promising model for the development of agriculture.

Research methods. In the study applied the methods of system analysis, logic synthesis, abstract and logical methods.

Basic material research. In the transition to sustainable development in the agricultural sector is an important factor for the establishment and operation socioeconomic development model of agriculture. It was determined that socioeconomic – economy, acting in the interests of man, society and the state in General. Basic it is to meet the spiritual, social, cultural, intellectual, economic and other vital interests and needs of the individual, local communities, society and the country as a whole. Construction in Ukraine socioeconomic model for the development of agriculture leads to the increase of the role of social factors in the activity of domestic enterprises, in particular the establishment of a safe and enabling environment for labour productivity, professional development and fulfillment staff, decent wages and social protection, participation in solving social and environmental problems of rural areas.

Applicability results. The results of the study can be used in the formation socioeconomic model of development of agriculture of Ukraine.

Keywords: socioeconomic, socioeconomic development, socioeconomic model, modernization, agriculture.